

Stockholm, 12 april 2020

Till:

statsminister Stefan Löfvén (S)
socialminister Lena Hallengren (S)
utbildningsminister Anna Ekström (S)
minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans (S)
partiledare Ulf Kristersson (M)
partiledare Jimmie Åkesson (SD)
partiledare Annie Lööf (C)
vikarierande partiledare Anders W Jonsson (C)
partiledare Jonas Sjöstedt (V)
partiledare Ebba Busch (KD)
partiledare Nyamko Sabuni (L)
språkrör Isabella Lövin (M)

ordförande socialutskottet Acko Ankarberg Johansson (KD)
ledamöter i justitieutskottet

Regeringskansliet
Utredningen "Framtidens socialtjänst"
Margareta Winberg

Regeringskansliet
Utredningen "lex Lilla hjärtat"
Charlotte Lönnheim

BRIS
Barnrättscentrum

Socialtjänsten förstår inte att de inte förstår; i kölvattnet av Lilla Hjärtat och andra utsatta barn

Med anledning av den pågående diskussionen om Lex Lilla Hjärtat, att stärka familjehemsplacerade barns rätt och den nödvändiga lagändring som behöver komma till stånd för att uppnå detta samt översynen av socialtjänstlagen enligt kommittédirektiv 2017:39, Översyn av socialtjänstlagen, önskar vi framföra ett antal tankar som vi har i

sammanhanget. Vi vill samtidigt ta tillfället i akt och framföra synpunkter på socialtjänsten som trots allt är den myndighet som har att följa socialtjänstlagen. Vi gör detta i egenskap av familjehem/jourhem/kontaktfamilj och utifrån den erfarenhet i kontakten med socialtjänsten som det har fört med sig, men också som yrkespersoner där en av oss arbetar som skolkurator och samtalsterapeut (fil. kand. psykologi) med 20 års erfarenhet av behandling av barn, ungdomar och vuxna inom privat-, kommunal-, och i region Stockholms regi, medan den andra av oss är jurist och arbetar dagligdags med juridiska spörsmål och har så gjort i 15 år. Vi berättar gärna närmare om våra upplevelser om det bedöms vara till hjälp för det arbete som riksdag och regering nu genomför för att stärka barnets rätt, för barnets bästa.

Ändra socialtjänstlagen nu och stärk därmed familjehemsplacerade barns rättigheter till en stabil och trygg uppväxt. Aldrig mer skall samhället stå stillatigande och titta på medan ytterligare ett barn råkar ut för det som Lilla Hjärtat gjorde. Men kom ihåg, ingenting kommer förändras om inte socialtjänsten görs om i grunden och därtill hörande socionomutbildning. För hur mycket ändringar som än görs i lagen är det fortfarande socionomer, inte jurister, som skriver utredningarna på socialtjänsten, och de förstår inte att de inte förstår. Socionomer är generalister, och de är inte psykologer och psykiatriker, beteendevetare, och de är framför allt inte jurister. Deras utredningar missar viktiga rekvisit, (läs förutsättningar) för att att domstolen exempelvis skall fastslå att ett LVU skall kvarstå. Det är bland annat därför som familjehemsplacerade barn likt Lilla Hjärtat får flytta hem till sina biologiska föräldrar. För rekvisiten i lagen är inte uppfyllda och då kan inte domstolen göra annat än att döma utifrån de [bristfälliga] underlagen. För att säkerställa rättssäkra utredningar hos socialtjänsten krävs idag att jurister gör dessa, inte socionomer. Socionomprogrammet behöver göras om i sin helhet vilket på sikt kommer resultera i att nytexaminerade socionomer besitter den spetskompetens som krävs för att säkerställa en lagenlig utredning av familjehemsplacerade barn. De ytterst ansvariga inom kommunen kan inte längre vara lekmän (läs fritidspolitiker) ofta utan utbildning och kompetens inom området de ansvarar för, utan det behöver istället vara personal - eller fritidspolitiker - med spetskompetens. Dessutom behöver IVO göras om till Socialtjänst Inspektionen med långtgående befogenheter och rätt till insyn. Utöver det behöver socionomyrket vara legitimationsgrundande så att tjänstemän på socialtjänsten kan ställas till svars för felaktiga beslut och handläggande i form av indragen legitimation. Det är dags att socialtjänsten genomlyses och förändras. Det är ett systemfel som tillåts fortgå. Tjänstemännen inom socialtjänsten har samma bakgrund, samma utbildning, inte tillräcklig kunskap, mycket makt över människors liv i sin myndighetsutövande roll, mycket lite eller ingen insyn, och de gömmer sig [ofta felaktigt] bakom sekretessen, vilket blir en perfekt grogrund för korrupcion och maktmissbruk, och som inte uppmuntrar till förändring. Detta systemfel medger att socialtjänstens tjänstemän tillåts bete sig på ett oprofessionellt sätt som strider mot gällande regelverk och riktlinjer. Följden blir att de människor som de är satta att skydda, far illa.

Orosanmälningar

Redan på BVC kan barn upptäckas vars föräldrar brister i omsorgen. Det märks på många olika vis. Personalen har ett lagstadgat krav på sig att göra en orosanmälan *vid minsta lilla oro* för

ett barn och ungdom. Orosanmälningar görs till socialtjänsten. Även personalen i förskolan och skolan, hos BUP, hos husläkaren innefattas av detta lagkrav, så även polisen. Så det är många samhällsinrättningar som har en skyldighet att göra orosanmälningar till socialtjänsten. Tyvärr är det inte alltid som orosanmälningar görs, och ibland känner personalen inte ens till att de har en skyldighet att anmäla. Det är ett problem. Det finns ytterligare ett problem och det är att när en orosanmälan väl är gjord, är det sällsynt att socialtjänsten återkopplar till anmälaren. Ingen information ges om huruvida de har öppnat upp en utredning eller inte. Den som anmäler vet alltså inte om barnet och ungdomen får hjälp. Det spelar ingen roll om anmälaren är privatperson eller personal med anmälningsskyldighet, socialtjänsten väljer ändå inte att informera. Socialstyrelsen gjorde 2018 en nationell kartläggning av just orosanmälningar. Det visade sig att det har skett en stor ökning av antalet anmälningar de senaste tio åren. Kartläggningen visade också att det skiljer sig åt mellan kommuner hur anmälningarna tas om hand (hur registrering, dokumentation och uppföljningar görs). Därför menar Socialstyrelsen att det finns behov av en bättre nationell enhetlighet och en mer likvärdig registrering. Men det som verkligen behövs är en större samverkan mellan socialtjänsten och de samhällsinrättningar som har anmälningsskyldighet och som anmäler. Socialtjänsten skyller på att de inte kan informera på grund av sekretessen (mer om det längre fram). Så när polisen gör en orosanmälan kring exempelvis en återkommande grovt kriminell ungdom till socialtjänsten (barn under 15 år är inte straffmyndiga och utreds inte av polisen utan ansvaret faller på socialtjänsten) får de ingen återkoppling av socialtjänsten om vad planen är för ungdomen. Av orosanmälan sker dessutom ofta intet. I en artikel i Aftonbladet den 9 januari 2020 skriver Erik Wiman och Johanna Rapp om just detta, *"De blev mördare – trots larmen till socialtjänsten"*. Artikelförfattarna skriver att 9 av 10 unga mördare har tidigare haft kontakt med socialtjänsten men ändå fortsatt sitt kriminella liv. Orosanmälan efter orosanmälan till socialtjänsten lämnas utan åtgärd. De som drabbas är brottsoffren och de unga brottslingarna samt familjerna runt omkring. Anledningen till att socialtjänsten misslyckas är att deras utredningar ofta är bristfälliga och undermåliga. Socialtjänstens handläggare är socionomer, och socionomer har en generalistutbildning som grund. De saknar en fördjupad kunskap i juridik, om hur lagstiftningen fungerar och om forskningsmetodik. Deras utredningar är rättsvidriga eftersom de inte har den kompetens som krävs för att säkerställa en lagenlig utredning. Handläggarna på socialtjänsten är inte heller beteendevetare eller psykologer vilket innebär att de i bästa fall har en minimal kunskap om människans psyke och beteende. Detta leder till att inkompetensen omöjliggör en förståelse om vad barnet och ungdomen egentligen behöver. Den myndighet i Sverige som är satt att skydda dess invånare, blir istället dess förgörare och katastrofen är ett faktum.

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga, ofta förkortad LVU, reglerar tvångsomhändertagande av unga människor i Sverige under 18 år och i vissa fall av unga under 21. Grunderna för omhändertagandet kan bero på bristande föräldraförmåga eller den unges egna vårdslösa beteende. Den senaste tiden har vi kunnat läsa i media om barn som har varit omhändertagna av socialtjänsten enligt LVU, och som har dödats av sina föräldrar. Läsningen är fruktansvärd. Många säger att domstolarna har dömt fel. Att lagstiftningen behöver göras

om. Men det är inte bara fel på lagstiftningen. Det är fel på socialtjänstens handläggares kompetens och deras utredningar. Utredningarna ligger till grund för hur domstolen dömer. Domstolen läser underlagen och utifrån gällande lagstiftning ser de om rekvisiten, villkoren, i lagen är uppfyllda för att fastställa ett LVU eller inte. Eftersom socialtjänstens handläggare inte besitter tillräcklig kunskap inom juridik vet de inte vad som är viktigt att ta med för att rekvisiten skall uppfyllas. Det är inte bara socialtjänstens handläggare som är saknar för ändamålet särskild kompetens, utan vad värre är att socialnämnden som är ytterst ansvariga för den tvångsomhändertagna unge också saknar den. För i den sociala nämnden sitter fritidspolitiker som är lekman med väldigt lite kunskap inom juridik, forskningsmetodik, psykologi och beteendevetenskap. De har tagit på sig uppdraget eftersom de är intresserade av att göra en samhällsinsats. De är därför inte kapabla att ifrågasätta den bristfälliga och undermåliga utredningen som handläggaren presenterar för dem. I fall rörande LVU granskar socialnämnden underlaget och skickar det sedan vidare till förvaltningsrätten. Där sitter en domare med juridisk kompetens och två nämndemän som dömer tillsammans. De dömer utifrån socialtjänstens underlag och är rekvisiten inte uppfyllda (på grund av inkompetens hos handläggaren på socialtjänsten) avslås socialnämndens begäran om LVU. Ofta överklagas dock domen från förvaltningsrätten till kammarrätten. I kammarrätten sitter tre domare med juridisk kunskap. De läser underlagen och, åter igen, om rekvisiten inte är uppfyllda blir ett LVU inte aktuellt. Följden kan bli katastrofal. Som i fallet med den 3-åriga flickan som flyttade hem till sina biologiska föräldrar som hade ett dokumenterat beroende och psykisk sjukdom (*Dagens Nyheter, 8 februari 2020, "3-åringen flyttades från familjehemmet – dog hos mamman"*). Hon flyttades från ett familjehem som hon vuxit upp i sedan hon föddes. Hennes trygga bas rycktes undan. Efter drygt ett halvt år hos sina biologiska föräldrar dödade de henne. I fallet med den 3-åriga flickan valde kammarrätten att avslå socialtjänstens (läs socialnämndens) begäran om att LVU:et skulle fortsätta och menade att flickan skulle flytta hem. Det finns en stark misstanke om att underlaget var undermåligt – rekvisiten var inte uppfyllda – och då kan inte kammarrätten göra annat än att döma som i fallet med den 3-åriga flickan. I och med den 3-åriga flickans tragiska dödsfall har flera politiker uttalat sig. I intervjun *"Politikerna vill ändra lagen efter fallet med Lilla hjärtat"*, i Dagens Nyheter den 9 mars 2020, säger socialminister Lena Hallengren (S) och oppositionsledaren Ulf Kristersson (M) att de vill ändra lagen för att stärka utsatta barns rättigheter. Principen om barnets bästa skall få genomslag. Då menar Lena Hallengren (S) att lagar och regelverk som styr hur socialtjänsten och domstolarna behöver förändras. Det är bra. Lena Hallengren (S) menar också att det är angeläget att socialtjänstens viktiga kunskaper tillvaratas på ett bättre sätt. Samtidigt upprörs hon av, och vi citerar texten i artikeln, - *"att domstolen aldrig gick till botten med om föräldrarnas missbruk kvarstod eller inte"*. Och det är här Lena Hallengren (S) går bort sig. Det är inte domstolarnas uppgift att utreda om föräldrars missbruk kvarstår eller inte, det är socialtjänstens handläggare som skall tillse att den delen ombesörjs inom deras försorg.

Alltså, socialtjänsten förstår inte att de inte förstår, och det gäller, dessvärre, även för vår socialminister.

Ungdomsvåldet

Det skrivs mycket om ungdomsvåldet. Hur samhället skall komma tillrätta med den utmaning som det innebär att få dessa unga människor att bryta sitt mönster. Det skrivs om vad socialtjänsten gör, eller snarare inte gör.

Kriminaliteten erbjuder fördelar för dessa ungdomar. Den bidrar till att de känner samhörighet, blir sedda och betydelsefulla. Dessutom finns det ofta snabba pengar att tjäna. Pengar som möjliggör en statushöjning i form av dyrbara klädesplagg, accessoarer och bilar. Men framför finns möjligheten att klättra i den kriminella världens hierarki. Det kan vara lockande att gå från en känsla av att vara betydelselös till känslan av att vara herre (eller fru) på täppan. Ju värre brott de unga brottslingarna begår, desto högre upp i rangordningen kommer de. Det är en diger och komplicerad uppgift att erbjuda dessa ungdomar ett alternativ till det liv de lever idag. Det är många faktorer att ta hänsyn till och som är avgörande för huruvida livsstilsförändringen kommer bli bestående eller ej - om ungdomen ens finner alternativen lockande. Dessutom har en del av ungdomarna särskilda behov utifrån olika typer av diagnoser, beroenden, trauman och dysfunktionella uppväxtförhållanden. Detta behöver också tas hänsyn till. De olika faktorerna är bland annat relaterade till ämnesområdena juridik, psykologi, psykiatri och beteendevetenskap. Om dessa områden har socialtjänsten en begränsad kunskap om. Dessa ämnen ingår inte i eller läses väldigt sparsamt på socionomutbildningen. Så när socialtjänsten gör sina utredningar ligger deras okunskap i vägen för en fullständig och rättssäker dito. En ofullständig och rättsvidrig utredning som kommer mynna ut i en felaktig slutsats. Slutsatsen, som skall operationaliseras exempelvis i form av förslag på insats eller om att öppna upp en utredning, blir felaktig och missriktad. Inom vissa områden i forskningsvärlden pratas om "GIGO". Det betyder "Garbage In, Garbage Out". I klartext betyder det att kvalitén på det som matas in, avgör kvalitén på slutresultatet. Det är exakt så det är med socialtjänstens utredningar; de är milt uttryckt usla och därför blir utgången densamma. De insatser socialtjänsten erbjuder utifrån genomförd utredning är ofullständiga. Därför blir deras insatser missriktade och verkningslösa. De siktar fel och ingenting bryter våldsspiralen. De kriminella ungdomarna faller fritt genom socialtjänstens grovmaskiga inkompetens nät. Ungdomsvåldet fortsätter. Socialtjänsten förstår inte att de inte förstår. De skriker efter mer resurser. Men det behövs inte mer resurser, det behövs rätt person på rätt plats med rätt kompetens. Socionomutbildningen behöver göras om i grunden. Socialtjänsten behöver anställa personal med spetskompetens. Det är en del av lösningen på hur vi skall komma tillrätta med ungdomsvåldet.

Omhändertagna barns hälsa - BVC och skolhälsovård

Forskning visar att barn som omhändertas av samhället löper betydligt högre risk än andra barn att som unga vuxna drabbas av missbruk, självmord, förtidspensionering och socialbidragsberoende. Många är idéerna om hur samhället skall komma till rätta med detta. Det har skrivits löpmeter i media om vad som behöver göras. Ett exempel är den debattartikel som Barnombudsmannen publicerade 2015 på sin hemsida, skriven av bland annat Fredrik Malmberg, barnombudsman. I debattartikeln framgick att det är av stor vikt att dessa barn hålls under uppsikt av läkarvården för att tidigt upptäcka en sviktande fysisk

och psykisk hälsa. Det är därför helt obegripligt att det inte är lagstadgat att ett av samhället omhändertaget barn skall ha en hög frekvens på kontakten med BVC och skolhälsovården, betydligt högre än vad andra barn har. BVC och skolhälsovården är experter inom sitt område och kan både upptäcka rena hälsoproblem hos barnet men även få en viss insyn i hur det fungerar i familjehemmet. Ett omhändertaget barn skall inte behöva fara illa ytterligare en gång.

Familjehem - lekmän som tar hand om några av de mest utsatta barnen i samhället

Samhället har förändrats för de utsatta barnen. För tio år sedan placerades de barn som idag har en kontaktfamilj (som de bor hos någon gång i månaden), i ett familjehem. De barn som idag placeras i familjehem, placerades för 10 år sedan på HVB-hem (hem, vård & boende). Om detta vittnar personal som arbetar med att rekrytera familjehem. Det innebär att dagens familjehem tar hand om några av de mest utsatta barnen i vårt samhälle. Familjehemmen är lekmän som öppnar upp sitt hem för ett barn. Barnet blir som en del av familjen. Dessa lekmän med stort hjärta saknar - ofta - utbildning och erfarenhet av att ta hand om traumatiserade barn som ofta dessutom lider av en anknytningsstörning. Även om alla omhändertagna barn inte är traumatiserade, bär de med stor sannolikhet på upplevelser från dysfunktionella uppväxtmiljöer, olika former av uppbrott från närstående och svek av vuxenvärlden som har satt sina spår. Oavsett om det handlar om trauman, anknytningsstörning eller dysfunktionella omständigheter, resulterar ofta i psykiska och fysiska problem som tar sig i olika uttryck. Det är dessa problem som familjehemsföräldrar och familjehems syskon ställs inför och skall hantera. Utöver detta föreligger också en osäkerhet kring om de placerade barnen får stanna i familjehemmet eller om de måste flytta tillbaka till sina biologiska föräldrar, oberoende av hur ungt barnet var när det placerades eller hur länge det har varit placerat. För ett tvångsomhändertagande (LVU) omprövas var 6:e månad. Inför dessa omprövningar måste barnet varje gång berätta för socialtjänsten om hur de mår och upplever situationen. Detta kan hålla på till dess att barnet är myndigt och några år därtill. Det tar liksom aldrig slut. Osäkerheten är en ren tortyr för ett barn som försöker knyta an till sin nya familj och självklart även för familjehemmet. Precis när barnet och familjehemmet har landat i sina roller, är det dags för nästa omprövning. Det är en omänsklig situation för alla parter.

För att avlasta familjehemmen erbjuder socialtjänsten handledning. Denna handledning hålls av personal på socialtjänsten som oftast inte har utbildning inom områdena psykologi, psykiatri, beteendevetenskap och juridik, eller handledning för den delen. Det är lätt att förstå att en sådan handledning många gånger inte är värd namnet. Den snarare stjälper än hjälper eftersom handledaren saknar kompetens för sitt uppdrag. Självklart finns det undantag som bekräftar regeln, men så här ser det ut på många håll.

Hur kommer det sig att det är på det här sättet? Ett av svaren är att socialtjänsten vill spara pengar. En sak är säker, att pengar sparas med råge när socialtjänsten väljer att placera barn i familjehem istället för på ett HVB. I runda slängar erhåller ett familjehem cirka **3%** per dygn av kostnaden för en placering på HVB. Socialtjänsten vill spara pengar på kort sikt, fram till

nästa val, men i själva verket blir effekten i förlängningen precis det motsatta. För en placering av ett barn i ett familjehem som inte har rätt kompetens och erfarenhet, som inte erbjuds adekvat handledning, som inte matchas mot barnet, som ofta saknar stöd från socialtjänsten och som har ett uppdrag som är mycket komplicerat ur flera synvinklar, riskerar avbrott. Det är så det kallas när ett familjehem, sitt stora hjärta till trots, avslutar sitt uppdrag och barnet får flytta vidare och ryckas upp ännu en gång. Eller så är socialtjänstens utredningar så undermåliga att domstolen inte finner skäl att LVU skall kvarstå, varpå barnet får flytta tillbaka till sina biologiska föräldrar. Till föräldrar som egentligen inte klarar av sin roll. Barnen mår sämre och sämre. I bästa fall fångas de upp av BVC, förskola, och skola som gör orosanmälningar. De klarar inte av skolan, de hamnar i utanförskap, söker sig till en dysfunktionell omgivning likt den som deras biologiska familj en gång utgjorde. Kanske, om de har tur, får de en tid hos BUP, men förmodligen inte eftersom de har ett fåtal tider att erbjuda. Det är cynism på hög nivå; de mest skyddsvärda som samhället omhändertar, barnen som far illa i sin hemmiljö, utsätts för ett psykosocialt experiment som socialtjänsten redan vet utfallet på - och detta tillåts fortsätta år efter år. Det är helt obegripligt.

Familjehem - nästan lika utsatta som barnen de tar hand om

Familjehemmen är i socialtjänstens våld. I alla fall de av familjehemmen som har avtal direkt med placerande kommun. Konsulentstödda familjehem har många gånger betydligt bättre villkor, bättre stöd och bra handledning. Familjehemmen som arbetar direkt för socialtjänsten förväntas acceptera att leva under en mycket osäker ekonomisk situation. Ett exempel är när ett familjehem är hemma på heltid med ett barn med särskilda behov, ett så kallat förstärkt familjehem. Familjehemmet erhåller då inkomstbortfall och är föräldraledig (oftast utan föräldradagar)/tjänstledig från sitt ordinarie arbete,. Socialtjänsten lämnar inga garantier kring hur länge familjehemsföräldern skall vara hemma med barnet eftersom LVU:et kanske inte kvarstår eller så beviljar inte socialnämnden inkomstbortfallet. Så familjehemsföräldern tar föräldraledigt/tjänstledigt (utan ersättning) och kan därmed hamna i en situation där socialtjänsten inte längre betalar ut inkomstbortfallet samtidigt som det inte finns ett arbete att återgå till. Ett annat exempel är att familjehemmen förväntas acceptera hot och hot om våld från de biologiska föräldrarna eftersom det så att säga "ingår i uppdraget". Som familjehem är det vidare inte lämpligt att framföra synpunkter på handläggningen rörande det barn som de tar hand om, oavsett om det är lagvidrigt och går emot socialstyrelsens riktlinjer, eftersom socialtjänsten menar att det inte är familjehemmets uppgift att göra det. Flera familjehem berättar om att de av socialtjänsten har blivit hotade att bli av med sitt uppdrag om de inte "slutar komma med synpunkter på handläggandet". Detta är vardag för ett familjehem som tar hand om några av de mest utsatta i vårt samhälle. Så kan det inte få fortsätta.

Sekretess och samverkan mellan socialtjänst och myndigheter med anmälningsskyld (polis, skola, BVC, BUP m.fl.)

Sekretessen ligger ofta i vägen för samverkan mellan myndigheter med anmälningsskyld. Socialtjänsten hänvisar gång efter annan till sekretessen, att de inte kan dela information på grund av den. Det är så fel det kan bli. Det är *tack vare* sekretessen som de kan dela information. Här är sekretesslagstiftningen tydlig. Om ett rekvisit faller, faller sekretessen. Eller på vanlig svenska, om en förutsättning för att upprätthålla sekretessen inte föreligger, exempelvis om den berörda personen inte lider men, alltså inte far illa, föreligger ingen sekretess. Senast för någon månad sedan i Expressen (20 februari 2020) skrev polisen Nadim Ghazale en debattartikel där han adresserar ungdomsvåldet, "Sluta diskutera etnicitet – det är helt meningslöst" och efterlyser en bättre dialog mellan socialtjänsten och polisen. Han menade att sekretesslagstiftningen behöver ändras för att möjliggöra detta. Men det behövs inte. Det som behövs är att handläggarna på socialtjänsten utbildas i hur sekretesslagstiftningen fungerar, istället för att i tid och otid hävda sekretess när de inte vill ha insyn. När socialtjänsten felaktigt hävdar sekretess kan det ofta orsaka stor skada och kan i värsta fall bli en fråga om liv och död. Det Sverige behöver är en effektiv och kompetent socialtjänst som slutar använda sekretessen som en sköld och istället räcker ut sin hand och börjar samverka med polis, skola, MVC, BVC, BUP, familjehem, skola och förskola. Först då kommer vi närma oss en lösning på det ökande ungdomsvåldet och ge utsatta barn och ungdomar den hjälp som de så väl behöver.

Socialtjänstens utredningar - vetenskap och beprövade metoder

Det är alltså inte fel på våra domstolar. De dömer oftast inte fel. Det är däremot ofta fel på underlagen som de fattar beslut utifrån. Underlag som socialtjänstens handläggare inkommer med till domstolen. Handläggarna (läs socionomerna) behöver hjälp av jurister, beteendevetare och psykologer med flera som har den spetskompetens som säkerställer att underlagen till förvaltningsrätten, kammarrätten eller högsta förvaltningsdomstolen blir rättssäkra ur alla aspekter och områden. Iallafall så länge socionomutbildningen är utformad såsom den är idag, en generell utbildning utan fördjupning. Om detta skriver socionomen och socialsekreteraren Therese Linejung i debattartikeln "*Otillräcklig utbildning bidrar till svagt skydd av barn*" i Dagens Samhälle, 26 mars 2020. Så här skriver Linejung:

"Du behöver mer än 3,5 års socionomutbildning för att klara av att göra gedigna utredningar, lära dig om barns utveckling, fördjupa dig i forskning om risk och skyddsfaktorer och bli vass på socialrätt".

Ytterst ansvariga är lekman - fritidspolitiker

Det är besynnerligt att myndighetspersoner på socialtjänsten som fattar beslut om liv och död inte har adekvat utbildning och kompetens för sin uppgift. Vad som är lika bekymrande är att en inkompetent handläggare och chef hos socialtjänsten, granskas av en lika inkompetent socialnämnd. Tänk er följande scenario: En hjärtkirurg skall göra en hjärttransplantation och de som granskar journal och underlag inför operationen och som avgör huruvida operationen är lämplig att utföras ej, är lekman. Det är bisarrt. Det är helt rättsvidrigt och helt obegripligt att detta får fortgå.

Socialtjänsten behöver personal med spetskompetens inom områden som myndigheten idag inte själv besitter för att skapa förutsägbarhet, likvärdighet, jämlikhet, jämställdhet och rättssäkerhet.

Socialtjänsten och dess förvaltning skriker efter mer resurser. Men det behövs inte mer resurser, det behövs rätt person på rätt plats med rätt kompetens. Myndighetspersoner som utreder behöver ha fördjupad kunskap inom ämnesområdena juridik, forskningsmetodik, psykologi, psykiatri och beteendevetenskap. Dessa ämnen ingår i alldeles för liten utsträckning i nuvarande socionomutbildningen. Tjänstemännen på socialtjänsten och dess förvaltning har inte tillräcklig kompetens för att utföra sitt mycket komplicerade yrke. Det är på grund av denna kompetensbrist som socialtjänsten gång på gång misslyckas med att erbjuda rätt insats, vid rätt tillfälle till rätt person. Insatserna blir verkningslösa men kostar samhället enorma summor, för att inte tala om det mänskliga lidandet. Så utöver socionomer, anställd jurister, psykologer, beteendevetare, sjuksköterskor med kompetens likvärdig den som BVC sjuksystrar har, för att säkerställa förutsägbarhet, likvärdighet, jämlikhet, jämställdhet och rättssäkerhet. Fram till dess att socionomprogrammet har gjorts om i sin grund, behöver riktlinjerna vara tydliga: i varje utredning behöver socialtjänsten inhämta expertkunskap från områden som de själva inte har kompetens inom.

Tillsyn av socialtjänsten

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) är den myndighet som bedriver tillsyn över verksamheter inom bland annat socialtjänstområdet, hälso- och sjukvården samt dess personal. När IVO får in anmälningar rörande exempelvis socialtjänsten är det långt ifrån alla gånger som de utför en tillsyn. Det är obegripligt att den organisation (läs socialtjänsten) som med sin myndighetsutövning har en kraftfull inverkan på människors liv inte granskas och utreds när en anmälan görs. Det borde gälla samma sak för anmälningar till IVO rörande socialtjänsten som anmälningar avseende skolan till Skolinspektionen. För att råda bot på detta borde IVO få nya direktiv och nytt namn, **Socialtjänstinspektionen**. De borde i viss mån följa Skolinspektionens direktiv. Alltså att 1) klagomål kan framföras när något inte fungerar som det ska (hos socialtjänsten) och 2) en handläggare kan anmälas som har gjort något dåligt

eller inte skött sitt arbete på rätt sätt. Därefter undersöker **Socialtjänstinspektionen** den socialtjänst, socialnämnd, handläggare, chef som har blivit anmäld, om alla har följt gällande lagar, riktlinjer och förordningar. Om **Socialtjänstinspektionens** undersökning visar att socialtjänsten och/eller socialnämnden har brutit mot lagar, riktlinjer och förordningar, krävs det att felet rättas. **Socialtjänstinspektionen** skall liksom Skolinspektionen även kunna anmäla en handläggare till en särskild ansvarsnämnd för socionomer. Denna ansvarsnämnd kan besluta att varna handläggaren (socionomen) eller ta tillbaka handläggarens legitimation. Som läget är idag kan socialtjänsten och dess handläggare år efter år, fortsätta med sitt lagvidriga handläggande och många gånger direkt kränkande agerande av människor i beroendeställning till dem, där de använder sekretesslagstiftningen som sköld vilket innebär att ingen har insyn i deras arbete.

Socionomutbildningen

Socionomutbildningen är en generalistutbildning. Studenterna lär sig lite grand om många ämnen. När de är färdigutbildade kommer de ut till en verklighet på socialkontoret som de många gånger inte är utrustade för (*läs gärna Therese Linejungs debattartikel som nämns tidigare och som tar upp just detta*). De saknar spetskompetens inom de områden där de skall verka såsom barn och ungdom, missbruk och beroende, LSS, vård och omsorg om äldre, migration, ekonomiskt bistånd samt utredningsmetodik och mer djuplodande juridik. Socionomutbildningen behöver därför göras om grunden till en 5-årig utbildning. De tre första åren innefattar den generella delen, medan det fjärde året är ett fördjupningsår där studenten själv väljer område (barn och ungdom, missbruk och beroende, juridik o.s.v.), och slutligen det femte året bestående av ämnena vetenskaplig metod och statistik, sekretesslagstiftning, uppsatsskrivning samt praktik inom socialtjänsten liksom den som lärarstudenter har på förskolor, skolor och universitet. I slutet av utbildningen behöver studenten praktisera utifrån vald inriktning och slutligen skall varje socionom ansöka om legitimation. Denna yrkesgrupp som med sin myndighetsutövning har en kraftfull inverkan på den enskilda individens liv, måste kunna granskas och även riskera att bli av med sin legitimation om det visar sig att deras handläggande inte följer lagar och Socialstyrelsens riktlinjer.

Dessutom borde blivande socionomer genomgå tester liksom de som rekryteringsmyndigheten för polisyrket har, där bland annat en psykologisk prövning ingår. Syftet med en sådan prövning skulle vara att kontrollera att en person har förutsättningar att arbeta som socionom och handläggare. Om brister i personligheten framkommer under prövningen är personen inte lämplig att arbeta som handläggare inom socialtjänsten.

Legitimera yrket socionomer

Socialtjänsten och dess handläggare utreder människor. De fattar beslut som kan ha en livslång inverkan på en människas liv. Ibland fattar de beslut som i slutändan har med liv och död att göra. Denna yrkesgrupp har en kraftfull inverkan på en individs liv men det finns inget legitimationskrav. Det är helt oförståeligt. Legitimationen är det viktigaste beviset på

kunskap, kompetens och lämplighet att arbeta inom ett visst område. Det är också en garanti för en viss kunskapsnivå och vissa personliga egenskaper som gör att en person bedöms vara lämplig att utöva ett visst yrke. Vid misskötsel kan legitimationen återkallas. Det borde vara en självklarhet att socionomyrket är legitimationsgrundande. Något annat är rent vansinne.

Utbrändhet inom yrkeskåren handläggare på socialtjänsten

Media belyser ofta att handläggarna på Socialtjänsten "går på knäna", att deras arbete gör att de blir utbrända. Socialtjänsten säger att de behöver mer personal. Att de är överbelamrade med arbete. Vi vet att exempelvis antalet orosanmälningar till socialtjänsten har ökat. Det innebär så klart en högre arbetsbelastning för socialtjänsten. Men anledningen till utbrändheten är inte enbart den höga arbetsbelastningen. Utbrändheten beror på att mängden arbetsuppgifter är hög, *men i kombination med att handläggarna inte har rätt kompetens för sin arbetsuppgift*. Det är då människor blir utbrända. När diskrepansen mellan krav och kompetens blir för stor.

Systemfel - dags för ett paradigmskifte

Det är lätt att skrika efter mer personal, hårdare straff, ändring av lagar och att skylla domstolars domar på inkompetens medan det egentligen handlar om ett systemfel inom socialtjänsten. Det är djupt upprörande och inte värdigt en demokrati som Sverige att ha en socialtjänst som består av handläggare och chefer som delvis saknar rätt kompetens och personlighet för sitt uppdrag, som inte vet hur en utredning värd namnet skall genomföras och som i och med detta bryter mot lagar, förordningar och riktlinjer, samt många gånger använder sin myndighetsutövning som en maktutövning på personer i beroendeställning till dem. Det som är minst lika illa är att de som är satta att ha det yttersta ansvaret är lekmän i form av fritidspolitiker i de sociala nämnderna och andra nämnder. Lekmän som allt som oftast inte har någon skolning inom det området de är valda att ansvara för. De litar på att handläggarna gör rätt och vet vad de håller på med men tyvärr är fallet inte alltid så. Om detta skriver SVT Nyheter, Helsingborg, den 19 mars 2020, i en artikel "*Politikerna om kritiken: Förvaltningen har ljugit och bedragit oss*". I artikeln framgår att Utbildningsnämnden hålls ansvarig för de allvarliga bristerna inom socialtjänsten i Båstad enligt en revision. Ordföranden i nämnden beskriver det som tungt eftersom barn har hamnat i kläm. De allvarliga bristerna består av orosanmälningar som inte hanterats, alltför långa handläggningstider och bristande dokumentation i ärenden – fel som bryter mot lagar och föreskrifter. De som utfört revisionen härleder haveriet till bristande ledning på förvaltningsnivå, men även till brister hos handläggare. Det yttersta ansvaret läggs på politikerna i utbildningsnämnden. Det är fritidspolitikerna som har högsta ansvaret över verksamheten enligt kommunallagen. Ordföranden i nämnden säger i artikeln att fritidspolitiker är lekmän som förlitar sig på att tjänstemännen berättar hur saker ligger till. Men i det här fallet har tjänstemännen inte gjort det utan ordföranden menar att de istället har ljugit och bedragit nämnden.

Det här ska vi göra för att för att säkerställa förutsägbarhet, likvärdighet, jämlikhet, jämställdhet och rättssäkerhet inom socialtjänsten - för barnens bästa:

- 1. Låt Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ändras till Socialtjänstsinspektionen. En myndighet som till viss del skulle påminna om den organisation som Skolinspektionen har idag.**
- 2. Gör om socionomutbildningen. Gå från generalist till expert. Säkerställ därmed att individen inte far illa på grund av en inkompetens myndighetsperson. Låt socionomprogrammet innehålla en stor del juridik och i slutet av utbildningen en fördjupningsdel, och en avslutande praktik.**
- 3. Låt socionomyrket bli legitimationsgrundande så att misskötsel kan innebära varningar och indragning av legitimationen.**
- 4. Låt det bli ett krav från Socialstyrelsen att kommunernas socialförvaltningar skall anställa jurister, beteendevetare och psykologer, för att på så sätt säkerställa en korrekt och fullständig utredning fram till dess att socionomutbildningen har gjorts om.**

Sammanfattningsvis är det största problemet i nuläget att *socialtjänsten inte förstår att de inte förstår*. Det har sin orsak i en allvarlig kompetensbrist. Om regering och riksdag inte ingriper och gör en radikal förändring inom socialtjänsten och i socionomutbildningen, kommer vi om ett antal år konstatera att vi lät den största rättsskandalen i modern svensk rättshistoria utspela sig rätt framför våra ögon - utan att vi gjorde ett jota och de stora förlorarna är de mest utsatta barnen. Något behöver göras, och det behöver göras nu.

Stockholm den 12 april 2020,

Susanne Säfström-Markebjör
E-post: info@markebjor.se

Daniel Säfström
E-post: danielbsafstrom@gmail.com